

μέσως. Δυὸ ἀπ' τοὺς στρατιώτες μου σελλώσανε κάποιον μαῦρο ἀλογάκι, τὸ μόνο καλύτερο, κοκκαλιάρικο, ἀδύνατο, καὶ πληγιασμένο στὴ ράχη ἀπὸ τὴ σέλλα. Ἡ τραγωδία ἔτσι συμπληρωνότανε τέλεια. Πρὶν ξεκινήσουμε ὅμως, παρακάλεσα τὸν ἐπιλοχία τοῦ Ἐφοδιασμοῦ κ' ἔδωσε κάτι στοὺς αἰχμαλώτους. Ὁ ἓνας, μὲ τὰ λίγα ἐγγλέζικα ποῦξαιρε, μ' εὐχαρίστησε. Ὁ ἄλλος ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνη του μὲ τὰ θολὰ κατάρματα μάτια του, καὶ μὲ χειρονομίες. Κ' οἱ δυὸ μαζί φάγανε, σὰν πεινασμένοι λύκοι, μὲ μεγάλες μπουκιές....

Θάτανε μιά ταπεινὴ μέρα, σὰν ξεκινήσαμε πάλι. Ὁ κάμπος ἔβραζε. Τὸ κάμα δυνατό, ἀφρισμένο, ἔτρεχε πέρα σὰν ἀσπιδιστὸ σύννεφο, πουπουλένιο, ἀχνό, ἀλλὰ πύρινο. Μιά θαριά, πνιχτικὴ ἀναθυμία ξεχνότανε ἀπ' τὰ ἔλη τῆς Μπούτκοβας. Οἱ πυροβολητές, μὲ τὰ ὄπλα στοὺς ὤμους, περπατοῦσαν ἀράθυμα, κουρασμένα, καὶ μὲ τὰ χέρια πεσμένα μ' ἀτονία. Κανένας δὲ μίλαγε. Οἱ αἰχμαλῶτοι, μὲ τὰ κεφάλια γρηγμένα κάτω, σὰν τὸ ζευγάρι στὸ ζυγό. Καὶ γὰρ στὸ μαῦρο, κοκκαλιάρικο ἄλογο, — ἀρχηγὸς τῆς πρῆς θλίβερης συνοδείας.

Πιχνόσαμε ἔτσι, χωράφια λησμονημένα ἀπὸ καιρὸ, πνιγμένα στὰγκάθι πού θερμεθε καὶ πού ἔφτανε, σ' ὀριζόμενα μέρη, νὰ μᾶς σκεπάζει. Δυὸ - τρεῖς ἀχλαδιές, παράμερα, δένανε τὸν ὠρμον καρπὸ τους, ἀνίδεες στὴ μεγάλη καταστροφὴ. Πού καὶ πού ἀκουγότανε, στὸ μέρος τῆς Δοῦρανῆς, νὰ βροντᾷ τὸ κανόνι, καὶ τὰ συνορικὰ βουνὰ τρεμοσαλεύανε ἀπ' τὸ βόγγο.

Στὸ ψήλωμα ἐνὸς λόφου κοντοσταθήκαμε λίγο. Κάτω, τὰπᾶσις ἔλη τῆς Μπούτκοβας, ἀπλώνανε τὴ μαύρη σκιά τους καὶ τὸ βουρκαδι ἔβραζε μὲ τὸ κάμα. Σ' ἔπνιγε ἡ ἀναθυμία. Ἡ κίτρινη ἀρρώστεια, ὁ πυρετός, θάνοιγε μὲ τὸ δειλινὸ τὰ φτερά του.

Τὸ Μπέλεσι, ἀγκάντια, ὄρθωνε τᾶγριο κορμί του, σὰ φοβέρα στὸν κάμπο. Τὸ λοφάκι, πούχαμε μείνει, ἔμοιαζε σὰ γονατισμένη καλογρηὰ μπροστὰ στὸν αἰματοπότη θεό. Ἐσφιγγε κάμπο καὶ βράχια μὲ τὸ γιγαντένιο, πλατύστερνο σῶμα του. Κ' οἱ δυὸ αἰχμαλῶτοι, πού ἔτσι τῶρ' ἀγναντεύανε μιά γωνιά τῆς Πατριδας, κοιτάγανε τὸ Μπέλεσι μὲ βουρκαμένα μάτια, καὶ ποῖς ξαίρει τί νᾶπλαθε τὸ μυαλό τους!

— Πορρόγια, Στάρσια, μοῦπε ὁ πιδ νέος.

Καὶ γὰρ, πού ἤξαιρα πῶς «Στάρσια» θὰ πεῖ βουλγαρικά λοχίας, καὶ ποῖα εἶτανε τὰ Πορρόγια, τὸν εἶδα νᾶγναντεύει τὰ δυὸ κατάλεινα χωριά, πού μὲς στὴν ἀγριὰ τῶν βουνῶν μοιάζανε, μὲ τᾶσπρα συμμετρικὰ τοὺς σπιτάκια, σὰν παρθένα ὀλόδροσα κρίνα.

Ὡς τόσο ἡ μέρα προχωροῦσε καὶ γὰρ εἶχα διαταγὴ νὰ φτάσω τὸ γληγορώτερο στὴν Τουρίκα. Δὲ μὲ σύφερνε ἄλλωστε νὰ βραδιάσω στὸ δρόμο. Καὶ ξεκίνησα πάλι. Οἱ δυὸ αἰχμαλῶτοι, ξεθαυρεμένοι λίγο, μολούσανε τῶρ' ἀνομεταξύ τους καὶ πότε - πότε μὲ παρακαλοῦσαν μ' ἓνα στερεότυπο: «Στάρσια, στάπ!», νὰ σταματήσουμε κάπου.

Κουρασμένοι ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ ποῖς ξαίρει μὲ τὴν ψυχὴ σὲ τί χάλια, δύσκολα παίρνανε βήμα. Οἱ δικοὶ μου φωνάζανε κάθε τόσο, κ' ἓνας ἀπ' αὐτοὺς μού πρότεινε νὰν τοὺς ξεκάνουμε, — ἀφοῦ μάλιστα εἶχα καὶ διαταγὴ νὰ τοὺς ρήξω ἂν φύγουνε, — γιὰ νὰ φτάσουμε γληγορώτερα πέρα. Τὸ σκυλί! Μ' ἀνατρίχιασε. Τὸν ἀγριοκοίταξα καὶ τὸν ἔστρωσα μπροστά.

Οἱ δυὸ ἄμοιροι! Αἰχμαλῶτοι Πολέμου! Ἄραγε νᾶχανε τέτοια ψυχὴ, σὰν τοῦ δικοῦ μας; Οἱ μαῦροι κύκλοι πού εἰντούσαν πάνω στὰμπέχωνα, καὶ πού λέγανε πόσα μαρτύρια περάσανε σπάζοντας λιθάρι στοὺς Ἑγγλέζους, μὲ βεβαίοναν πῶς τᾶγριμι ἔγινε ἀνθρώπος καὶ πῶς ἡ ζωὴ τοῦ Ἀνθρώπου δὲν ποθοῦσε πιά τὸν καπνὸ τοῦ πολέμου. Αὐτοὶ νὰ περάσουνε θέλανε στὰ χῶματα τὰ δικὰ τους, νὰ βροῦνε τὸ παλιὸ τὸ σπιτάκι, τὴν ἀγκαλιὰ τῆς γυναίκας, τῆς μάνας....

Σιγὰ - σιγὰ... αἱ μὲ χίλιους σταυμούς, πιάσαμε τὰ μισὰ τοῦ ὁρόμου. Εἶχαμε φτάσει στὸ Δέλτα τοῦ Στρυμῶνα, ὅταν ὁ ἥλιος ἔγειρε πέρα στὰ βουνὰ τῆς Δοῦρανῆς. Ἡ δύση ἀγρία, πολεμώχαρη, κατακόκκινη, καὶ μὲ τὰ σύννεφα σὰν κομματια αἰματοστομάχτες σάρκες, νὰ κρέμονται στὰ βουνὰ καὶ στὴς ράχες.

Κάτι μοῦσφιγγε τὴν καρδιά μου! Πονοῦσα ἔκλεινε τὴν ὥρα! Συλλογιόμουν τὸ σπᾶτι μου, τοὺς δικούς μου, τὸν τόπο μου, καὶ πονοῦσα τὸν Ἀνθρώπο, πού τὸν εἶχε τάξει μιά Μοῖρα νὰ κοιματιάζεται γιὰ ξένα σ' αὐτόνε ἰδανικά! Καὶ πονοῦσα περισσότερο γιὰ τὰ δυὸ κουρασμένα ἐκεῖνα κορμιά, πού εἶχαν ἀπὸ τῶρα τὴν ψυχὴ τους στὰ χεῖλια καὶ πού ἔγω, ἀδελὰ μου, τὰ ὀδηγοῦσα στὸ θάνατο!

Μὲ τὴν ψυχὴ μου, ἔτσι, βαρεμένη, ἄφησα τὸ Δέλτα πίσω καὶ πιάσαμε, στὴν πνιχτὴ δεντροσειρά, τὸ δρόμο τῆς Κόπριδας. Οἱ πινακίδες πού εἰντούσαν στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, συμβουλεύανε νὰ βαδίζουμε σὲ ἀρκαὰ διαστήματα. ἔβλασαν ἀκριβῶς ἀπέναντι στὸ Δεμίρ-Ἰσάαρ καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ γινότανε ἡ μεγαλύτερη δράση τοῦ ἐχτρικοῦ πυροβολικοῦ. Κάποια δρεϊβατικὴ πυροβολαρχία ἔκανε βολὴ φραγμοῦ, κ' οἱ ὀδίδες περνούσανε σφυρίζοντας πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας!

Τρομαγμένοι ἀφλουδούσανε οἱ αἰχμαλῶτοι. Ὁ κρότος τοῦ κανονιοῦ ἔκανε τοὺς παλιούς πολεμιστὰδες νὰ τρέμουνε. Εἶχαν ξεμάθει. Κι ὁ ἓνας, πού εἶχε πιαστὴν αἰχμαλῶτος στὴν Τζουμαγιά, τῶρα τὴν ἐθαροῦσε καταμεσίς τοῦ κάμπου μ' ἀδιάφορο βλέμμα. Μόνο τὸ ποτάμι κοιτοῦσε καλά πού ξεκίναγε πέρα ἀπὸ τὰ βουνὰ τοῦ τόπου του, γιὰ νὰ τοῦ φέρει, ποῖς ξαίρει, ποῖα μυστικὰ μηνύματα.

Ἀργά, τὸ βράδι, φτάσαμε στὴν Τουρίκα. Τὸ τηλεφωνεῖο τῆς Μοῖρας εἶχε σπᾶσει νὰ ρωτᾷ ἂν φτάσαμε ἢ ὄχι! Μάντενα τί μὲ περίμενε στὸ γυρισμό! Δρόμο πού ἔπρεπε νὰ τὸν κάνω γιὰ πέντε ὥρες, τὸν εἶχα κατὰφέρει σ' ἐννιά καὶ περισσότερο....

Τοὺς παραδῶσα στὸ Ἀρχηγεῖο! Καὶ γύρισα πίσω στὸ Σῶμα μου. Μὲ τιμωρήσανε ὄχι καὶ λίγο! Μὰ τί μ' ἔνοιζε ἡ τιμωρία ἐκεῖνη! Φτάνει πού εἶχα γλυκάνει τίς στερνὲς στιγμὲς δυὸ ἀνθρώπων!....

Μέτωπο τοῦ Στρυμῶνα,
Αὐγουστὸς 1918.

ΠΑΝΟΣ Α. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

«Ὅλοι οἱ Ἐπιθεωρητές, ὅλοι οἱ Καθηγητές, ὅλοι οἱ Δασκάλοι καὶ ὅλοι οἱ Δημοτικιστὲς πρέπει νὰ στηθῶν στοὺς μαθητὰς καὶ στὴς φιλικὰς τοὺς οἰκογένειες τὸ βιβλίο τοῦ Δὸν Κιχῶτη. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν φιλολογικὴν του ἀξία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησιν πού σκορπᾷ τὸ διάβασμά του καὶ ἀπ' τὴν ἀνυπαλόγητον ὠφέλειαν πού ἔχει γιὰ τὸ Δημοτικιστικὸν ἀγῶνα, θὰ ἀπῶναι καὶ τὰ Ἑλληνόπουλα νὰ διαδίδουν τὸν «Πειρασμόν», τὸ «Νὰτ Πίγκερτον» καὶ τὰ παρόμοια.

Ἐνός Ἐπιθεωρητῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως